

O ELŻBIECIE BARSZCZEWSKIEJ

(1913-1987)

słynnej aktorce, współzałożycielce
Towarzystwa Przyjaciół Warszawy

Elżbieta Barszczewska w filmie „Granica” 1938 r.

Źródło: <http://www.dziennik.com/przeglad-polski/arttykul/sztuka-uszlachetniania>

Gościem Komisji Historycznej w piątek 16 maja 2014 i jednocześnie głównym prelegentem (była to prelekcja multimedialna) był wiceprezes Warszawskiego Towarzystwa Genealogicznego, kuzyn Elżbiety Barszczewskiej **IGOR STROJECKI**. Współorganizatorem spotkania była Komisja Biografistyki i Studiów Krytycznych PTH a miejscem spotkania Sala Kościuszkowska w Instytucie Historii PAN, Rynek Starego Miasta 29/31.

Spotkanie prowadziła Barbara Petrozolin-Skowrońska - przewodnicząca Komisji Historycznej TPW. Ponieważ niestety zabrakło na spotkaniu tego wieczoru wielu członków Komisji – B. Skowrońska zrezygnowała z zaplanowanego wstępu, ale – jednak w tym zapisie go nie zabraknie. A mieliśmy uczcić minutą ciszy Honorową Przewodniczącą Komisji dr Marię Leską, która jako przewodnicząca Komisji Historycznej TPW współpracowała również z TMH (w jury Konkursu na **Najlepsze Varsaviana**) –

a przewodniczyła Komisji w latach 2000-2008. Zorganizowała wówczas wraz z Komisją Historyczną dwie sesje: **TPW wczoraj dziś i jutro** oraz o **Tożsamości Warszawy** - (pokłosiem obu sesji są publikacje). Jest to i dla nas wyzwanie: zaplanujmy na rok 2016 sesję TPW o nowych dzielnicach Warszawy, przed stu laty przyłączonych do Warszawy. I zadedykujmy tę sesję pamięci Marii Leskiej i Kazimierza Leskiego!

Przed udzieleniem głosu Igorowi Strojcekiemu B. Skowrońska przypomniała, że jest on historykiem i genealogiem, popularyzatorem historii, a znakomitą drogą przybliżenia nam naszej historii są opracowania dotyczące dziejów rodzin zasłużonych dla kultury i nauki polskiej oraz prelekcje na ten temat. Korzystaliśmy już w Komisji Historycznej z wiedzy Igora Strojckiego; było to 22 X 2010 roku, gdy tematem spotkania Komisji Historycznej była działalność Juliana Ochorowicza, wybitnego psychologa i utalentowanego wynalazcy, przyjaciela Bolesława Prusa (na stronie www. TPW w zakładce Komisje/Komisja Historyczna/ Relacje - znaleźć można wiadomości o tamtym spotkaniu). Wówczas dowiedzieliśmy się, że Julian Ochorowicz i Elżbieta Barszczewska (a także nasz prelegent) są spokrewnieni. Oczywiście sprawa genealogii Elżbiety Barszczewskiej to był tylko jeden element prelekcji. Chodziło nam przede wszystkim o przybliżenie sylwetki znakomitej aktorki udzielającej się aktywnie w życiu społecznym Warszawy i zaliczonej przez Czytelników „Stolicy” do grona dziesięciu najwybitniejszych Warszawiaków (jedyna kobieta wśród takich tuzów jak Stanisław Lorentz czy Juliusz Wiktor Gomulicki).

W interesującej prelekcji - bogato ilustrowanej fotografiami zarówno Bohaterki jak i fotografiami miejsc z Warszawy, z którymi była związana (domów w których mieszkała, Teatru Polskiego, którego była gwiazdą) wiele było o sprawach rodzinnych, także tych drażliwych, ale już upubliczniętych choćby przez Marię Dąbrowską (z Szumskich), kuzynkę Elżbiety Barszczewskiej.

Elżbieta Barszczewska urodziła się 29 listopada 1913 roku w Warszawie. Była jedyną córką Marii Szumskiej (Maria Szumska była pierwowzorem Anki Niechcicówny w „Nocach i dniach”) i Witolda Barszczewskiego, przemysłowca i człowieka majątnego, zakochanego z wzajemnością w Marii, lecz żonatego (córkę uznał i dał jej swoje nazwisko).

Elżbieta Barszczewska maturę zdała w 1932 r. w warszawskim Gimnazjum im. Marii Konopnickiej. Państwowy Instytut Sztuki Teatralnej ukończyła w roku 1934. W tym samym roku zadebiutowała na scenie Teatru Polskiego rolą Heleny w *Śnie nocy letniej* Szekspira w reżyserii Leona Schillera. W swojej karierze teatralnej - grała głównie w Warszawie (Teatr Polski i Teatr Narodowy) i tu stworzyła znakomite role w najwybitniejszych, należących do klasyki dramatach. Grała Ofelię, Lillę Wenedę (później Rosę Weneda), Elektry, Norę, Marię Stuart i in.

Do 1939 roku Barszczewska zagrała też w kilkunastu filmach, przeważnie główne role, stając się gwiazdą przedwojennej kinematografii (zagrała m.in. rolę Stefcy Rudeckiej w „Trędowatej”).

Elżbieta Barszczewska w filmie „Trędowata” – 1936 r. Źródło: <http://www.filmpolski.pl/fp/>

Podczas okupacji pracowała w Warszawie jako kelnerka w kawiarni *U aktorek*. Brała też udział w tajnych koncertach poezji polskiej. Wystąpiła w konspiracyjnym "Irydionie" Zyg-

munta Krasieńskiego przygotowanym przez jej męża Mariana Wyrzykowskiego (1942). Mieszkała wówczas w kamienicy przy ul. Chocimskiej, która spłonęła w Powstaniu Warszawskim (a wraz z nią spaliły się wszystkie jej pamiątki rodzinne).

Pożegnała się ze sceną w 1981 roku wcielając się w postać wielkiej aktorki przełomu XIX i XX wieku Sary Bernhardt w kameralnym spektaklu "Wspomnienie" Johna Murella. Zmarła 14 października 1987 roku w Warszawie.

Stulecie urodzin wielkiej aktorki i zarazem ważnej postaci życia kulturalnego w Warszawie stało się zachętą do przypomnienia jej i spopularyzowania jej osiągnięć – a szczególne podziękowanie za to należy się Igorowi Strojcekiemu. Prosił nas naszego prelegenta, by zwrócił uwagę szczególnie na działalność społeczną wielkiej aktorki w Warszawie – a aktywna była w Komitecie Powązkowskim, a także w Warszawskim Towarzystwa Bibliofilów. Wg tradycji rodzinnej wraz ze swoim mężem Marianem Wyrzykowskim utrzymywali przyjazne stosunki ze Stanisławem Lorentzem i należeli do współzałożycieli Towarzystwa Przyjaciół Warszawy.

Wg Prezes TPW Beaty Michalec, która zabrała głos - nie można Elżbiety Barszczewskiej zaliczyć do grona założycieli TPW; dokumenty, które badała nie potwierdzają tego. Wśród uczestników założycielskiego Zjazdu TPW jest tylko jej mąż Marian Wyrzykowski.

Igor Strojceki stwierdził, że znane mu informacje pochodzące z przekazu rodzinnego – chętnie skonfrontowałby z archiwami TPW. Pani Prezes TPW poinformowała, że archiwum naszego Towarzystwa jest w tak złym stanie technicznym, że przed udostępnianiem musi być poddane konserwacji. Poinformujemy kiedy będzie można je udostępnić.

Tekst BPS, opracowanie Halina Niemiec

Portretowe zdjęcia Elżbiety Barszczewskiej

<http://www.anneofgreengables.fora.pl/aktorki,149/elzbieta-barszczewska,2591.html>

<http://julanna.deviantart.com/art/Elzbieta-Barszczewska-182662578>

Zdjęcie z 1975. , foto: PAP/TVP Mirosław Stankiewicz;
<http://www.polskieradio.pl/7/15/Artykul/938749,Elzbieta-Barszczewska-glosy-z-przeszlosc>